



I. ZASCHE, list iz mape  
*Jurjaves*

jerom (»romantični bidermajer«, B. Vižintin) i pov. stilovima. Kao što r. u nas nema jasnoga početka, nema ni određenoga svršetka, a neki umjetnici još u XX. st. stvaraju u duhu romantizma.

Rano pojavljivanje romantizma u Hrvatskoj vezano je uz uređenje parkova. Zagrebački biskup M. Vrhovac počeo je već 1790. ostvarivati svoju zamisao da veliku staru hrastovu šumu (današnji Maksimir) preoblikuje u javni park. Hrv. ban I. Gyulay uređio je 1812. ispred gradskih zidina zagrebačkoga Gornjega grada južnu promenu koja je označila romantični izlazak iz uskoće srednjovj. grada. Vrhovac je 1821. uređio engleski park oko dvorca Golubovca kraj Donje Stubice, a biskup A. Alagović biskupski park (Ribnjak) u Zagrebu 1830–31. U parkove se postavlja vrtna plastika i male građevine (hramovi, mostići, »kišobrani« i sl.), za koje se predloži šire preko specijalnih publikacija iz eur. metropola (»Ideen-Magazin«). Uređuju se javni gradski parkovi (Petrinja 1810, Varaždin 1830), parkovi uz more (Opatija, vila Angiolina 1844) i parkovi uz dvorce. Vrhunac je parkovnih ostvarenja potpuno uređenje Maksimira po smjernicama zagrebačkoga biskupa J. Haulika (1837–64), koji je osim klasicističkih podizao i romantično zasnovane građevine (paviljoni, Švicarska kuća, Mirna koliba). Potaknuti sličnim romantičnim odnosom prema prirodi, slikari i crtači prikazuju pejzaže i vedute gradova, osobito starih utvrđenih. Oznake ranoga romantizma imaju akvarelirani pejzaži osječkih slikara F. Hötendorfa, njegova sina Huga, te A. Waldingera, vedute riječkoga slikara A. Manzoni (»Trsat«, 1827; »Bosiljevo«, 1830), naivne vedute gradova i poetični pejzaži dalm. slikara A. Barača, P. Zečevića i F. Bratanića, te slikarice F. Daubachy-Brlić (»Pogled na Zagreb sa sjevera«) i S. Marjanovića u S Hrvatskoj.

Gradanski slojevi koji su materijalno i društveno tijekom prve pol. XIX. st. postajali sve jači i samosvjesniji, bili su naručitelji i objekti portretnoga slikarstva, po broju slika prevladavajuće grane lik. umjetnosti u to doba. Portreti klasicističko-bidermajerskoga usmjerenja (M. Brodnik, M. Stroy) sadržavaju istodobno i izvjesne romantične naznake. Izrazitiji su romantični splitski slikar J. Pavlović (»Brat Lovro«, 1839), riječki slikar I. Simonetti (»Autoportret«) i »prvi ilirski slikar« V. Karas (»Lj. Gaj«, »A. Duquenois«, »Rimljanka s lutnjom«).

U duhu romantičnog slikarstva slikari rado slikaju žanr-prizore iz dnevnoga života (»Liječnik kod bolesnog djeteta« u Muzeju grada Zagreba). Karas uvodi u žanr folklorno-domoljubni ton (»Djed i unuk«,

1844; »Oproštaj serežana«). N. Mašić glavni je predstavnik kasnoga žanra idilična ozračja (»Gušćarica na Savi«, 1880; »Berba ruža«, »Žetelice«).

Važna je sastavnica romantizma zanimanje za prošlost koje dolazi do izražaja na raznim područjima i u raznim oblicima. Hrvatski narodni preporod budio je svijest o starini i vrijednosti hrv. prošlosti i kulture, narodne

M. STROY, *Portret mlade žene*. Zagreb, Muzej za umjetnost i obrt

